

اداره کل منابع طبیعی و آبخیزداری
استان اردبیل

سیزدهمین همایش ملی علوم و مهندسی آبخیزداری ایران و سومین همایش ملی میانت از منابع طبیعی و محیط زیست 10 و 11 مهرماه 1397، دانشگاه محقق اردبیلی

دستاوردهای پروژه انتخاب آبخیزهای نمونه در مناطق همگن کشور

سید حمیدرضا صادقی^{1*}، سمیه کاظمی کیا²، زینب حزباوی³، مهدی عرفانیان⁴

1- نویسنده مسئول: استاد گروه مهندسی آبخیزداری، دانشکده منابع طبیعی، دانشگاه تربیت مدرس
sadeghi@modares.ac.ir

2- دانشجوی دکتری علوم و مهندسی آبخیزداری، گروه مهندسی آبخیزداری، دانشکده منابع طبیعی، دانشگاه تربیت مدرس،
s_kkia@yahoo.com

3- دانش آموخته دکتری علوم و مهندسی آبخیزداری، گروه مهندسی آبخیزداری، دانشکده منابع طبیعی، دانشگاه تربیت مدرس
z.hazbavi@modares.ac.ir

4- دانشیار گروه مرتع و آبخیزداری، دانشکده منابع طبیعی، دانشگاه ارومیه
erfanian.ma@gmail.com

چکیده

پایش پیوسته رفتار آبخیزها به منظور اجرای اقدامات مدیریتی سازگار و جامع حوزه‌های آبخیز ضروری است. لذا شناسایی و انتخاب آبخیز نمونه به سبب گستردگی و تعدد آبخیزها، کمبود امکانات، زمان‌بر و هزینه‌بر بودن اندازه‌گیری‌ها، برای پیش رفتار آبخیز اجتناب‌ناپذیر است. بدین منظور پژوهش حاضر، در راستای دستیابی به بخشی از اهداف مهم طرح کلان ملی مدیریت جامع حوزه‌های آبخیز کشور و با هدف شناسایی آبخیزهای نمونه در هر منطقه درجه دوم حوزه‌های آبخیز کشور با استفاده از روش کمی شاخص آبخیز نمونه برنامه‌ریزی و اجرا شد. در همین راستا، از متغیرهای زودپافت و تعیین‌کننده ارتفاع، کاربری زمین، شیب و عامل فرساینده‌ی باران در آبخیزهای مطالعاتی استفاده شد. سپس آبخیز نمونه در هر منطقه بر اساس نتایج حاصل از تحلیل شاخص آبخیز نمونه و مبتنی بر ترکیب ماتریسی متغیرهای اصلی یاد شده تعیین شد. به‌طوری‌که در هر منطقه، ابتدا آبخیز نمونه با بیش‌ترین مقدار عددی شاخص آبخیز نمونه مدنظر قرار گرفت. سپس با لحاظ جمیع شرایط حاکم بر آبخیزهای و با اولویت‌بندی‌های به‌عمل آمده آبخیزهای نمونه برای کل کشور شناسایی و انتخاب شدند. به‌عنوان نمونه در پژوهش حاضر روش مزبور به‌صورت عملیاتی برای حوضه رودخانه‌ای ارس از بین 30 حوضه درجه دو بزرگ‌حوزه‌های آبخیز کشور توضیح داده شده و نتایج مربوط به این حوضه صرفاً ارائه شده است. بدیهی است نتایج حاصل از پژوهش حاضر برای تدوین راه‌کارهای مدیریتی و سیاست‌گذاری‌های کلی و بلندمدت و هم‌چنین تدوین رویه اجرایی مناسب شناسایی و انتخاب آبخیزهای نمونه در سایر مقیاس‌ها و یا مناطق همگن قابلیت کاربرد دارد.

واژگان کلیدی: برنامه‌ریزی، شاخص آبخیز، مدیریت جامع، واحدهای همگن